

УДК 2-184.2:316

О. Г. Бортнікова
кандидат філософських наук, доцент, докторант
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ МАТРИЦЬ В АНАЛІЗІ ЗМІН КОМПЛЕМЕНТАРНИХ ІНСТИТУТІВ РЕЛІГІЙНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема полягає в тому, що можливості застосування традиційної методології та методів дослідження сутності та проявів суб'єктів релігійно-політичного простору України вкрай обмежені, а інституціональний аналіз такої системи взагалі майже відсутній. Один із підходів до розв'язання зазначеної проблеми – формування механізмів досліджень на основі морфологічного аналізу релігійно-політичного простору України і впровадження концепції гармонізації взаємодії релігії та політики в процесі українського державотворення як теоретико-методологічних засад. Така мета конкретизується необхідністю запровадження теорії інституціональних матриць в обґрунтування механізму модифікації базових і комплементарних інститутів для пошуку міжконфесійного партнерського діалогу в процесі формування політичної нації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Сучасний етап розвитку досліджень характеризується зростанням інтересу до релігійної та міжконфесійної проблематики. У більшості робіт соціально-філософський фокус аналізу міжконфесійних відносин сконцентровано в межах проблем релігійного протистояння і діалогу. Питання міжрелігійного розмежування та конфліктів розглянуто в роботах В. Єленського, М. Вебера, Ю. Калініна, С. Хантінгтона; толерантності (В. Лубського, Ю. Хабермаса); діалогу і дискурсу (М. Бахтіна, Л. Коноп, К. Ясперса); гармонізації (Алексія II, Іоанна Павла II, О. Предко).

Міжконфесійні відносини розглянуто в різних аспектах світського та релігійного знання. Конфесійна взаємодія детермінує суспільну інтеграцію (Е. Дюркгейм, Г. Спенсер, Б. Малиновський, П. Сорокін), а також соціальні наслідки в ракурсі соціальної адаптації та дезадаптації, які вивчалися за такими напрямками: методологічні аспекти відносин між християнськими церквами в Україні (А. Колодний, М. Татарчук, Г. Филипович, Л. Филипович та ін.); розвиток християнсько-мусульманських відносин (О. Кисельов, М. Кірюшко, О. Саган, О. Ярош та ін.); правове регулювання релігійної мережі України (О. Бучма, Л. Владиченко, М. Васін, В. Ганяк та ін.).

На основі теорії інституціональних матриць української наукової школи [2; 4; 7; 9; 14; 15] буде зроблено перший крок шляхом системного дослідження типових взаємозв'язків між базовими та комплементарними (додатковими) інститутами щодо гармонізації міжконфесійних відносин.

Аналіз напрямів, що відображають питання міжконфесійних відносин, свідчить, що проблема перебуває на певних етапах свого концептуального розроблення і вивчена недостатньо. Позиції вищезазначених авторів недостатньо добре розкривають та ілюструють той бік проблеми, який перебуває у сфері власне міжконфесійних відносин. Проведення дослідження релігійно-політичного простору України як соціального інституту й інституціонального середовища міжконфесійних відносин, надання їхніх характеристик і обґрунтування комплексу показників якості та специфіка підходу матричної теорії щодо дослідження релігійно-політичного простору як цілісної соціальної реальності дозволяють створити методологічну базу для розроблення відповідних моделей розвитку міжконфесійних відносин в контексті сучасних соціально-політичних процесів в Україні.

Формулювання мети статті. Мета статті – провести апробацію гіпотези інституціональних матриць релігійно-політичного простору України та відшукати й обґрунтувати фундаментальні положення, що можуть відіграти роль об'єднувального центра широкого кола проблем релігієзнавства й інституціоналізму.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Існують різні спроби класифікувати інститути за різним критерієм (формальні/неформальні, глобальні/локальні, природні/штучні, законодавчі/виконавчі, базові/комплементарні тощо). Саме тому, на наш погляд, є продуктивним поділ інститутів на базові (соціальні) та на комплементарні (додаткові) (у нашому разі – інститути релігійно-політичного простору). Базові інститути – це основа для комплементарних (додаткових). М. Кирдіна акцентує увагу на тому, що базові інститути – це історично сформована, усталена система (модель), яка виконує роль основного чинника інтеграції та стабілізації суспільства. У такому стані вони регулюють функціонування основних підсистем суспільства – економіки, політики, культури (ідеології) [5, с. 66]. У пропонованій статті автор виходила з того, що на основі характеристик параметрів інституціональної перехідної Z-матриці можлива розробка аргументованої пояснювальної схеми процесів трансформації суспільства і релігійно-політичного простору України. Отже, розкрито сутність і роль основних і комплементарних інститутів у процесах функціонування та розвитку релігійно-політичного простору, а саме: доведено можливість використання методу побудови інституціональної матриці в релігієзнавстві; здійснено моделювання взаємовідносин головних суб'єктів соціальної держави в системному просторі інституціональних матриць; викладено нові, розроблені автором, підходи до проектування та побудови системи гармонізації міжконфесійних відносин релігійних суб'єктів на основі критеріїв якості, зокрема й у факторному просторі модифікації базових інститутів суспільства в контексті українського державотворення.

Науковим фактом є те, що під час вивчення тієї самої соціальної реальності вчені різних галузей науки або звертають увагу на соціальні групи (суб'єктивістський підхід), або концентруються на вивченні «соціальних конструкцій як опору, що утримують» – інститутів (об'єктивістський підхід) [6, с. 48]. Очевидно, що в межах одного підходу неможливо ґрунтовно пояснити всі соціальні процеси. Тому об'єктивістський (макросоціологічний) і суб'єктивістський (мікросоціологічний) підходи все частіше розглядаються як такі, що взаємодоповнюють, а не протистоять один одному. До того ж у реальному житті макро- та мікрорівні взаємопов'язані. Зазначене також стосується процесу взаємодії релігії та політики.

Здійснюються спроби подолати обмеження кожного з підходів шляхом конструювання «інтеграційних соціологічних парадигм» (Дж. Рітцер, Дж. Александер, І. Дев'ятко та ін.). В. Ядов позначає спроби побудови підходу, який все об'єднує, терміном «діяльнісно-активістська парадигма» [17, с. 51–57]. До такого напрямку можна віднести роботи М. Арчера, Е. Гідденса і П. Штомпки та ін. [1; 3; 16]. Діяльнісно-активістський підхід, на думку І. Ситнової, є «мета-підходом, що з'єднує різні теоретичні традиції для аналізу взаємодії «структури» й «агента»» [13, с. 65].

Деякі положення діяльнісно-активістського підходу з відтворення і формування інститутів мають евристичне значення для вивчення інституціонального середовища між-

конфесійних відносин релігійно-політичного простору України та для проведення структурних перетворень у системі «держава» – «політика» – «релігія» шляхом модифікації базових інститутів суспільства та їхнього впливу на розвиток комплементарних (додаткових) інститутів. Спираючись на такі положення.

1. Інституціональні матриці розглядаються в контексті сукупності базових інститутів як фундаментальної основи функціонування економіки, політики й ідеології в їх нерозривній єдності інститутів [4; 5; 8; 9].

2. Зміна інститутів супроводжується зміною соціальних статусів і соціальних позицій релігійних і політичних суб'єктів.

3. Під час трансформації старих інститутів відбувається деформація та перетворення мережі старих релігійних і політичних відносин і практик, формуються мережі нових переваг, відносин і практик, які згодом оформляються в інститути.

4. Зміна інститутів пов'язана зі зміною певних схем сприйняття, мислення, дій релігійних віруючих, які довіряють політичним партіям і організаціям, а також зміною в міжконфесійних відносинах.

5. Структура релігійно-політичного простору та системи міжконфесійних відносин оцінюється як динамічне ціле, тобто процес, а не статичний стан.

6. Зміни інститутів пов'язані зі змінами старого соціального, політичного, економічного й духовного порядку. Такому процесу передують розрив у функціонуванні старої структури, тобто криза. У просторі взаємодій відбуваються процеси трансформації старих структур, формальних і неформальних правил, легітимних дій, а потім, у процесі формування нової структури, відбувається зовнішнє оформлення меж легітимних дій, нового соціального порядку.

Зазначене означає, що на перший план виходить пошук засобів розв'язання проблем, що постають у сфері релігійної безпеки. Осць чому в Резолюції круглого столу «Релігійна безпека в Україні та Європі: основні проблеми сьогодення та можливі загрози найближчого майбутнього» наголошується «на важливості релігійних питань для нормального існування та консолідації українського суспільства, забезпечення єдності й концентрації різноманітних ресурсів (людських, інтелектуальних, адміністративних), засуджуються будь-які прояви зневаги й нетолерантного ставлення до представників усіх релігійних груп і конфесій, діяльність яких не заперечує чинне законодавство, та звертаються до відповідальних осіб, організацій, інститутів українського суспільства із пропозицією враховувати у своїй діяльності суттєві зміни, що відбулися в релігійній сфері суспільного життя, а саме: 1) появу нової релігійності та форм релігійного самовираження, пов'язаних із розвитком соціальних мереж і нових засобів мобільної комунікації; 2) активність глобалістських проектів, які використовують для мобілізації своїх прихильників релігійну риторичку і символіку; 3) небезпечність використання релігійної риторички та символіки з політичною метою, особливо в сучасному українському соціумі, послабленому війною та економічною кризою».

У статті буде здійснено спробу запровадження теорії інституціональних матриць для проведення структурних перетворень головних ресурсних сфер держави шляхом модифікації базових інститутів суспільства та їхнього впливу на розвиток комплементарних (додаткових) інститутів релігійної сфери.

Вивчення і моделювання діяльності такого складного й багатофакторного, цілісного і системного явища, яким є сучасна релігія, часто вимагає нестандартних рішень. Серед них – метод побудови інституціональної матриці як моделі існування, взаємодії, участі, місця релігійних суб'єктів у системі інститутів суспільства/держави. Підставою щодо звернення до теорії інституціональних матриць є те, що в названій теорії об'єктом розгляду є базові інститути, які становлять основу соціальної взаємодії людей щодо спільного проживання в межах єдиного соціуму.

Поняття «інституціональна матриця» є багатограним, і в теорії інституціональних матриць відсутній єдиний підхід до його вживання. Термін «інституціональна матриця» вперше визначили й застосували 1977 р. К. Поланьї [12] та 1993 р. Д. Норт [10]. Теорія інституціональних матриць, або X-Y-теорія (Institutional Matrices Theory or X- and Y-theory) дістала подальшого розвитку в працях Новосибірської економіко-соціологічної школи [5].

«Побіжний огляд літератури з тематики інститутів і архетипіки, – слушно наголошує український дослідник О. Молодцов, – дав нам підстави виокремити якнайменше три конотації. Перша полягає в поданні інституціональної матриці як культурно-інституціонального генотипу (чи надцивілізаційного коду), друга – як архетипу суспільно-історичного розвитку, третя – як моделі базових інститутів» [9].

У нашому дослідженні акцентуємо увагу на третій конотації, згідно з якою, поняття інституціональної матриці розкривається через базові інститути суспільства. За гіпотезою К. Поланьї, виокремлено два «ідеальних типи» інституціональних матриць [12]. Усі інші варіанти матриць формуються за певними правилами та є гібридами, а тому є комплементарними. Тим самим максимально спрощується завдання пошуку фундаментальних складових базових інститутів українського суспільства і його інституціонального середовища. Але, на нашу думку, інституціональна матриця українського суспільства є проміжною, перехідною моделлю. Обґрунтуємо наші припущення.

Інституціональна матриця (лат. matrix – первинна модель) являє собою стійкий історично складений комплекс взаємозалежних базових інститутів, що регулюють функціонування основних суспільних сфер – економіки, політики й ідеології. Базові інститути, зберігаючи власний зміст, виявляють себе в різноманітних інституціональних формах, що історично розбудовуються, специфіка яких визначається культурним контекстом конкретного суспільства. Аналіз емпіричного матеріалу, починаючи з найдавніших держав і закінчуючи сучасними країнами, свідчить, що в структурі суспільства домінує, зазвичай, один із двох типів інституціональної матриці: або X-, або Y-матриця (західна і східна), що охоплюють економіку, політику й ідеологію [11].

Інституціональний підхід, що дав змогу позиціонувати релігійно-політичний простір як соціальний інститут, у вітчизняному релігієзнавстві застосовується з 70-х рр. минулого століття. Мета інституціональної матриці – показати, що базові інститути утворюють своєрідну внутрішню жорстку структуру, яка «стягує» головні підсистеми суспільства: економічну (економіку), політичну (політику) та культурну, точніше, ідеологічну (ідеологію) сфери в цілісне утворення, що не дозволяє суспільству розпастися. Інакше кажучи, інституціональна матриця являє собою форму суспільної інтеграції в основних, значущих сферах життєдіяльності соціуму – економіці, політиці й ідеології [5].

Для X-матриці базові інститути матимуть таку конфігурацію: в економічній сфері – інститут ридистрибутивної економіки (у такому ж значенні деякі автори використовують терміни «роздаткова» чи «розподільча» економіка); у політичній сфері – територіальна організація влади, що базується на принципі унітарно-централізованого публічного управління; в ідеологічній сфері – інститут комунітарної ідеології, що базується на домінуванні колективних цінностей над особистісними. Для Y-матриці: в економічній сфері – інститут ринкової економіки; у політичній сфері – територіальна організація влади, що базується на засадах субсидіарності в широкому сенсі цього слова; в ідеологічній сфері – інститут субсидіарної ідеології, що базується на цінностях індивідуалізму, приматі особистості, її прав і свобод щодо цінностей спільнот більш високого рівня [6, с. 83–85].

Значущість такої концепції, зокрема і для нашого дослідження, полягає в тому, що вона враховує системний характер суспільства, отже, у фокусі дослідження виявляються релігійна й політична сфери, які вони підтримують, взаємно визначають одна одну, об'єктивно обмежують можливість змін, які не враховують такого внутрішнього зв'яз-

ку елементів і цілого. Водночас ні економічні, ні політичні, ні ідеологічні відносини не є пріоритетними – вони всі рівною мірою значущі й необхідні для соціального відтворення суспільства.

Ще одна особливість теорії інституціональних матриць – вона, здебільшого, розглядає базові соціальні інститути, а не соціальні відносини.

Інститути в теорії інституціональних матриць відокремлюються від організацій. Базові інститути, які можна простежити практично в усіх суспільствах від давнини до наших днів, незмінно взаємопов'язані з релігією як соціальним (інформаційним, ідеологічним, культурним, освітнім, виховним, комунікативним, ціннісноорієнтованим тощо) інститутом і безпосередньо на неї впливають, і опиняються, своєю чергою, під впливом релігії. Тому релігійні суб'єкти в інституціональній матриці є саме соціальним інститутом, який реалізує ту чи іншу функцію, що є значущою – у нашому разі це сприяння/гальмування формуванню політичної нації.

Використовуючи інституціональну матрицю як модель міжконфесійної діяльності, що є необхідним чинником формування політичної нації, ми виходимо з того, що модель може відображати не тільки елементи дійсності, а й процеси їх взаємодії, а також відносини, які складаються між ними. Пропонована інституційна матриця, як будь-яка модель, є, насамперед, схемою, тобто має певну міру спрощення не тільки набору (ступенів зв'язків) її елементів, але і їхнього змісту. Тому необхідним складником супроводження інституціональної матричної моделі є категоріальний апарат, який охоплює поняття, що забезпечують не тільки розуміння наповнення інституціональної матриці, а й розкривають зміст зв'язків, які не могли бути прямолинійно на ній позначені.

Релігія – соціальний інститут, що містить систему соціальних норм, ролей, установлених звичаїв, вірувань і ритуалів (культів), приписів, стандартів поведінки, організаційних форм, заснованих на вірі в надприродне, сакральне, святе; форма суспільної свідомості в межах соціального інституту (церковна організація, теологічна система, зовнішня культ тощо); світогляд, поведінка індивіда, групи, спільності, яка визначається вірою в існування надприродного.

Потрібно зважати на те, що побудова інституціональної матриці як можливої абстрактної моделі міжконфесійних відносин суспільства можлива із врахуванням еволюції інституціонального середовища в часі та впливу такої еволюції на зростання релігійно-політичного простору.

Досить продуктивно в методологічному плані здається можливість використати перехідну модель трансформації суспільства в умовах транзитивної економіки, що запропоновано українським ученим В. Єлагіним. Така перехідна модель базується на трьох типах інституціональних матриць: східній, командно-адміністративній (Х-матриця), західній, ринковій (У-матриця) та перехідній, солідарній (Z-матриця). Теоретична конструкція, згідно з В. Єлагіним, розглядається так: «Існує незмінний «базис» (базовий інститут) і нескінченно рухлива «надбудова», що є конкретним «оформленням» базового інституту. Саме тому зміна інституціональних форм не може не викликати зміни базового інституту, але в такому разі він уже не може розглядатися як «інваріант». Обмеження в мінливості властиві не лише базовим інститутам, але й інституціональним формам. Будучи більш рухливими, вони, проте, не можуть вийти за межі, що задаються базовими інститутами. Виділяються дві альтернативні властивості матеріально-технологічного середовища, що виявляються під час його освоєння соціумом: комунальність, відповідно до східного типу інституціональної матриці, і некомунальність, відповідно до західного типу інституціональної матриці. Отже, можна запропонувати перехідну модель трансформації суспільства в умовах транзитивної економіки, що базується на трьох типах інституціональних матриць: східній, командно-адміністративній (Х-матриця), західній, ринковій (У-матриця) та перехідній, солідарній (Z-матриця)» [4, с. 100–101]. Зміни, що відбу-

лися в Україні після 1991 р., суттєво вплинули на розвиток інституціонального середовища суспільства, відображені в компаративній характеристиці параметрів базових інституціональних матриць [4, с. 101–102]. У нашому дослідженні пропонується на основі базових інститутів (економіки, політики й ідеології) перехідної, солідарної матриці та їх інваріантів визначити інституціональну Z-матрицю міжконфесійних відносин в Україні, компаративна характеристика параметрів якої може бути описана з урахуванням домінуючих характеристик середовища релігійно-політичного простору й інших чинників, які перебувають у сфері релігійних, політичних, ідеологічних, культурно-історичних, економічних та інших відносин у суспільстві.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у зазначеному науковому напрямі. У статті розглянуто особливості релігійно-політичного простору як соціального інституту, що може слугувати основою для розробки структури інституціональної матриці релігійно-політичної мотивації: виявлення особливостей різних версій сучасного інституціоналізму щодо встановлення ознак і функцій релігійно-політичного простору як соціального інституту; визначення його ознак як соціального інституту; виявлення декларативної та реальної значущості такого простору як соціального інституту і на цій підставі обґрунтування його соціальних спеціалізованих функцій.

Коротко висвітлені відомі методи оцінювання інституціонального середовища міжконфесійних відносин: встановлено підстави для виокремлення інституціонального зовнішнього середовища, середовища найближчого оточення та внутрішнього середовища; визначено функціональні відмінності впливу зазначених середовищ на діяльність церковних організацій через власну систему інститутів і систему загального інституціонального середовища суспільства.

У статті викладено основні параметри ефективних варіантів побудови соціальної матриці релігійно-політичної мотивації діяльності церков і релігійних організацій в Україні: визначено інструментарій і первинні форми й обґрунтовано специфіку матричного підходу до дослідження релігійно-політичного простору як цілісної соціальної реальності. Перспективи подальших розвідок у зазначеному науковому напрямі охоплюють пошук ідентичності, приблизну структуру (модель) нового архетипу; виявлення особливостей конфесійної риторики в Україні, на основі яких має бути побудовано загальне «дерево цілей» релігійних структур і спроектовано абстрактну модель міжконфесійних відносин суспільства як соціальну матрицю.

Література

1. Арчер М. Реализм и морфогенез / М. Арчер // Социологический журнал. – 1994. – № 4. – С. 50–68.
2. Геєць В. Інституційні перетворення і суспільний розвиток / В. Геєць // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 6. – С. 9–36.
3. Гидденс Э. Девять тезисов о будущем социологии / Э. Гидденс // THESIS : Теория и история экономических и социальных институтов и система. Альманах. – 1993. – Т. I. – Вып. 1. – С. 57–82.
4. Єлагін В. Інституціональні перетворення як основа ефективного розвитку головних ресурсних сфер держави / В. Єлагін // Вісн. Нац. ун-ту цивіл. захисту України. Серія «Державне управління». – 2014. – Вып. 2. – С. 98–106.
5. Кирдина С. Институциональные матрицы и развитие России / С. Кирдина. – Новосибирск : ООП СО РАН, 2001. – 260 с.
6. Кирдина С. Институциональные матрицы и развитие России : введение в X-Y-теорию / С. Кирдина. – СПб. : Нестор-История, 2014. – 468 с.
7. Манцуров І. Інституційне планування в системі державного регулювання економіки : [монографія] / І. Манцуров. – Київ : НДЕУ, 2011. – 655 с.
8. Михненко А. Інституціалізація суспільного розвитку : [навч. посіб.] / А. Михненко, Е. Макаренко, Н. Макаренко. – Київ : НАДУ, 2011. – 292 с.

9. Молодцов О. Методологічні аспекти теорії інституціональних матриць у контексті динаміки інституціональних змін / О. Молодцов // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. Електронне наукове фахове видання – 2016. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://el-zbirn-du.at.ua/index/zmist_2016_2/0-24.

10. Норт Д. Вклад неоинституционализма в понимание проблем переходной экономики / Д. Норт [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ie.boom.ru/Referat/North.htm>.

11. Норт Д. Институції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт ; пер. з англ. під ред. І. Дзюби. – Київ : Основи, 2000. – 198 с.

12. Поланьї К. Великая трансформация : политические и экономические истоки нашего времени ; пер. с англ. / К. Поланьї. – СПб., 2002. – 220 с.

13. Ситнова И. Институциональные изменения : активистско-деятельностный поход / И. Ситнова. – М. : Перспектива, 2012. – 172 с.

14. Склярук Т. Дослідження інституціонального середовища, яке впливає на формування транзакційних витрат підприємства / Т. Склярук // Наук. вісн. НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – 2009. – Вип. 19.9. – С. 222–227.

15. Чубарь О. Институти та інституціональне середовище : теоретичні узагальнення засад економічного розвитку / О. Чубарь // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту : зб. наук. пр. / ред. : В. Міклода, М. Пітюлич, Н. Гапак та ін. – Ужгород : УжНУ, 2013. – Вип. 3(40). – С. 98–104.

16. Штомпка П. Социология социальных изменений / П. Штомпка ; под ред. В. Ядова. – М. : Аспект-Пресс, 1996. – 416 с.

17. Ядов В. Современная теоретическая социология как концептуальная база исследования / В. Ядов. – СПб. : Интерсоцис, 2009. – 138 с.

Анотація

Бортнікова О. Г. Концепція інституціональних матриць в аналізі змін комплементарних інститутів релігійно-політичного простору України. – Стаття.

На основі положень теорії інституціональних матриць опрацьовані напрями формування гармонійних міжконфесійних відносин, що можливо за умов розвитку базових соціальних і комплементарних (додаткових) релігійних інститутів. Дослідження середовища релігійно-політичного простору як інституціональної матриці засновані на оцінці та порівнянні показників якості різних варіантів його будови, які є можливими. За своєю сутністю організованість або впорядкованість інституціонального середовища релігійно-політичного простору – це його можливість забезпечити самозбереження, свою перспективу, своє майбутнє. Обґрунтування комплексу показників якості та специфіка підходу матричної теорії щодо дослідження релігійно-політичного простору дає змогу визначити його структуру, перевірити правильність символіки, що в нього закладена, схему опрацювання алгоритмів і функціонування, а на основі послідовного використання матричної методології – скласти матрицю результатів міжконфесійних відносин у контексті трансформації українського суспільства.

Ключові слова: релігія, політика, релігійно-політичний простір, інституціональна матриця міжконфесійних відносин.

Аннотация

Бортникова Е. Г. Концепция институциональных матриц в анализе изменений комплементарных институтов религиозно-политического пространства Украины. – Статья.

На основе положений теории институциональных матриц разработаны направления формирования гармоничных межконфессиональных отношений, возможных в условиях развития базовых социальных и комплементарных (дополнительных) религиозных институтов. Исследование среды религиозно-политического пространства как институциональной матрицы основаны на оценке и сравнении показателей качества различных возможных вариантов его строения. По своей сути организованность или упорядоченность институциональной среды религиозно-политического пространства – это возможность обеспечить свое самосохранение, свою перспективу, свое будущее. Обоснование комплекса показателей качества и специфика подхода матричной теории к исследованию религиозно-политического пространства позволяют определить его структуру, проверить правильность символики, которая в него заложена, схему обработки алгоритмов и функционирования, а на основе последовательного использования матричной методологии – составить матрицу результатов межконфессиональных взаимодействий в контексте трансформации украинского общества.

Ключевые слова: религия, политика, религиозно-политическое пространство, институциональная матрица межконфессиональных отношений.

Summary

Bortnikova O. G. The concept of institutional matrices in the analysis of changes of complementary institutions of the religious and political space of Ukraine. – Article.

Based on the provisions of the theory of institutional matrices, directions of the formation of harmonious inter-confessional relations have been developed, possibly in the context of the development of basic social and complementary (additional) religious institutions. The study of the environment of religious-political space as an institutional matrix is based on the evaluation and comparison of quality indicators of various possible variants of its structure. In essence, the organization or orderliness of the institutional environment of the religious-political space is an opportunity to ensure its self-preservation, its perspective and its future. The justification of the complex of quality indicators and the specificity of the approach of the matrix theory to the study of religious-political space makes it possible to determine its structure, to verify the correctness of the symbolism that is embedded in it, the scheme of processing algorithms and functioning, and, on the basis of the consistent use of the matrix methodology, to draw up a matrix of the results of interconfessional interactions in the context of transformation of ukrainian society.

Key words: religion, politics, religious and political space, institutional matrix of inter-confessional relations.